Încercări de reparare și salvare a Catedralei „Sfântul Gheorghe” din Tecuci (sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX)

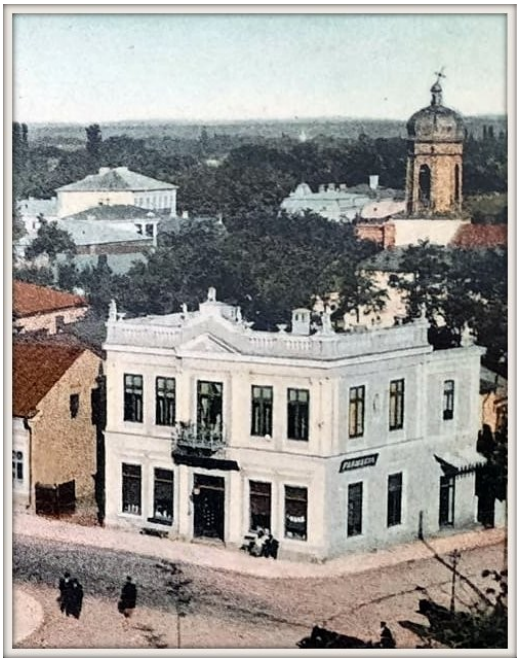

La sfârșitul secolului al XIX-lea, restaurarea Catedralei „Sfântul Gheorghe” din Tecuci era deja o temă veche în corespondența dintre autoritățile bisericești și administrația locală. Degradarea dăinuia de mult, iar soluțiile întârziau.

Încă din anul 1890, Protoieria județului Tecuci atrăgea atenția asupra acestei situații și încerca să identifice o soluție. Printr-o adresă înaintată Primăriei, propunea ca autoritățile comunale să își asume inițiativa reabilitării lăcașului de cult. În document se arăta că „s-ar putea ajunge la mult dorita restaurare a bisericii catedrale din acest oraș” dacă s-ar constitui un comitet alcătuit din oameni ai locului, „cu dragoste de a contribui la îndeplinirea unor astfel de lucrări”[1]. Se urmărea, astfel, mobilizarea atât a autorităților locale, cât și a credincioșilor, în vederea salvării edificiului.

În același document se amintea că această metodă fusese aplicată și în alte părți ale țării, unde „multe dintre restaurările bisericilor […] s-au făcut prin câte un comitet ales dintre poporenii acelor biserici”. Protoiereul aprecia că fondurile ce urmau să fie strânse pe această cale, completate de subvențiile consiliului local și ale celui județean, ar fi permis începerea lucrărilor de reparație, întrucât biserica „nu mai poate suferi nicio întârziere, căci catapeteasma deja nu se mai cunoaște dacă este zugrăvită sau nu”[2].

La 16 februarie 1896, iconomul Ioan Andreescu îi scria primarului Tecuciului, fără menajamente, că starea deplorabilă a catedralei era de notorietate în oraș. „Scriu pozitiv că starea bisericii catedrale «Sf. Gheorghe» din acest oraș este binecunoscută atât de dvs., cât și de întregul oraș, de Consiliul Comunal, și de aceea cred că este de prisos a o mai descrie.”

Protoiereul amintea că nevoia de restaurare fusese semnalată de multe ori în anii trecuți și că, din acest motiv, se alocaseră fonduri în bugetele locale. Doar că banii strânși (aproximativ 11.000 de lei) nu ajungeau pentru o refacere serioasă.

În aceeași scrisoare, protoiereul insista să se completeze suma cât mai repede, „spre a nu ne vedea cu biserica închisă de P. S. Episcop Eparhiot din cauza relei stări în care se află, spre rușinea orașului Tecuci, care e cel mai bogat în edificii publice comparativ cu orașele vecine, ajungând ca biserica catedrală să fie închisă.” În continuare, le cerea autorităților să prevadă în bugetul anului următor banii necesari pentru a putea finaliza lucrările începute: „să completați opera începută, prevăzând în buget o sumă suficientă”.

Nu uita să semnaleze și un alt pericol: turnul Bisericii „Sfântul Nicolae” „amenință să cadă” și trebuia consolidat de urgență, pentru a nu se prăbuși peste trecători[3].

Din păcate, demersurile părintelui Ioan Andreescu au rămas fără rezultat. În anii următori, starea de degradare a lăcașului de cult s-a accentuat, după cum reiese și din raportul înaintat de protoiereu Episcopiei Romanului la 24 iulie 1898. În acesta se arăta: „Este cunoscută Preasfinției Voastre starea deplorabilă în care se găsește Biserica parohială «Sfântul Gheorghe» din orașul Tecuci, care este și catedrala orașului”. Această realitate fusese constatată chiar de episcopul Gherasim, cu prilejul vizitei canonice efectuate în anul precedent. De atunci, autoritățile locale și județene făcuseră demersuri pentru obținerea fondurilor necesare, reușind să adune suma de 16.000 de lei, depusă la Casa de Economii și Consemnațiuni. Cu toate acestea, „se amână din zi în zi începerea reparațiunilor, pentru niște motive foarte puțin serioase, și anume: nu se găsește în toată Țara Românească un domn arhitect capabil de a face un plan și un deviz pentru restaurarea bisericii”[4].

Situația ajunsese într-un punct critic. Protoiereul Ioan Andreescu aprecia că edificiul nu mai putea fi folosit în condiții de siguranță, afirmând că „în starea în care a ajuns, aceasta nu mai poate funcționa”, și solicita ierarhului aprobarea închiderii bisericii „până când i se vor face reparațiunile de care are nevoie”. Totodată, pentru a nu afecta viața religioasă a „poporenilor”, propunea ca personalul catedralei să fie

transferat temporar la Biserica filială „Sfântul Nicolae”, aparținând aceleiași parohii[5].

Episcopia Romanului a răspuns prompt acestei solicitări. Prin adresa nr. 843 din 25 iulie 1898, episcopul aproba concluziile raportului și constata, la rândul său, că reabilitarea era amânată în mod repetat, în timp ce biserica „a ajuns astăzi în stare de a nu mai putea funcționa”. În consecință, autoritatea eparhială dispunea oficial „închiderea bisericii parohiale «Sfântul Gheorghe» din orașul Tecuci până când i se vor face reparațiunile de care are nevoie”. În același timp, era confirmată soluția propusă de Protoierie, potrivit căreia întregul personal al bisericii urma să își desfășoare activitatea la Biserica filială „Sfântul Nicolae”, pe perioada închiderii[6].

Hotărârea episcopală a fost comunicată parohului Bisericii „Sfântul Gheorghe” prin adresa Protoieriei Tecuci nr. 739 din 8 august 1898. În cuprinsul acesteia se reitera faptul că măsura fusese determinată de „reaua stare în care se află Biserica parohială «Sfântul Gheorghe» din acest oraș”, iar episcopul Gherasim dispusese „închiderea acestei biserici până când i se vor face reparațiunile de care are nevoie”. Clerul și personalul auxiliar urmau să deservească în continuare credincioșii în cadrul bisericii filiale a parohiei, până la remedierea problemelor structurale ale catedralei[7].

Documentele ecleziastice nu oferă detalii tehnice precise privind natura degradărilor, însă presa vremii completează imaginea oferită de izvoarele oficiale. În anul 1903, cotidianul „Adevărul” arăta că biserica fusese închisă din cauza „lăsării prea mult a unor pereți ai ei, ceea ce a dat mult de temut”. Două decenii mai târziu, într-o întrunire publică desfășurată la 25 februarie 1923, la sediul Primăriei Tecuci, preotul Ioan Vasilescu, luând cuvântul, a prezentat cauzele pentru care „biserica «Sfântul Gheorghe» s-a închis și apoi, în urmă, s-a dărâmat”: „Nesiguranța zidurilor și a bolții, care erau prea vechi, ajunsese să amenințe, și atunci s-a decis închiderea; iar, pentru ca materialul să nu se strice, s-a procedat la dărâmare”[8].

La sfârșitul lui septembrie 1898, Consiliul Comunal din Tecuci a înaintat, spre aprobare proiectul de restaurare a bisericii catedrală „Sfântul Gheorghe"[9]. Deși Ministerul Cultelor și-a exprimat acordul de principiu față de planurile și devizul privind lărgirea și refacerea bisericii, precum și a anexelor [10], autoritățile locale nu au alocat fondurile necesare punerii lor în aplicare. Această lipsă de implicare a determinat protestul unui grup de 30 de personalități din localitate [11].

La începutul secolului al XX-lea, în anul 1903, epitropia bisericii a readus problema în discuție, arătând că edificiul necesita lucrări ample de restaurare. Un document din 29 iulie 1903 atestă că epitropia dispunea de suma de 16.000 de lei, aflată în păstrarea Primăriei Tecuci,

sumă insuficientă pentru reabilitarea completă a bisericii. În aceste condiții, s-a solicitat sprijinul Episcopiei Romanului pentru organizarea unei colecte publice. Prin intermediul Protoieriei se cerea vizarea unei condici de chitanțe, conform regulamentelor Sfântului Sinod, în vederea strângerii de ofrande de la credincioșii din oraș și din județ, pe o perioadă de doi ani, până la completarea fondurilor necesare[12].

În acea perioadă, Casa Bisericii dispunea de anumite fonduri, însă Primăria Tecuci avea planuri mai ambițioase decât simpla reparare a edificiului religios. Autoritățile locale intenționau să reconstruiască în întregime biserica și să deschidă o stradă care să asigure legătura directă dintre Casa Comunală și intrarea în lăcașul de cult. Cele două clădiri se aflau una în fața celeilalte, însă între ele se interpunea proprietatea lui Nicolae Caloianu. Din cauza crizei economice prin care trecea orașul, efectuarea lucrărilor preconizate nu nu a fost posibilă la acel moment. În aceste împrejurări, părintele protopop Ioan Andreescu a inițiat o campanie de strângere de fonduri, apelând la generozitatea locuitorilor orașului. Prima donație importantă a fost oferită în anul 1903 de Elena Tache Anastasiu, „o persoană cunoscută în oraș pentru caritatea sa”, care a contribuit cu suma de 5.000 de lei[13].

În același an, epitropia s-a adresat Alexandrinei M. Balș, proprietară la Ivești, solicitând confirmarea unei donații de 300 de lei făcute anterior de soțul său decedat, Mihail Balș. În scrisoare se preciza că suma fusese destinată restaurării bisericii, iar epitropia își exprima speranța că dorința donatorului va fi respectată, urmând ca numele acestuia să fie înscris între ctitorii ajutători ai lăcașului de cult[14].

Date suplimentare privind starea edificiului sunt oferite de răspunsul transmis Protoieriei Tecuci la începutul anului 1904, ca urmare a unei circulare prin care se solicitau informații referitoare la situația bisericilor din cuprinsul protopopiatului. Parohia „Sfântul Gheorghe” arăta că biserica fusese construită din zid în perioada 1813–1815 și că se afla într-o stare avansată de degradare, fiind închisă. În privința veniturilor, erau menționate o casă închiriată pentru 200 de lei anual și o porțiune din curtea bisericii, închiriată pentru 70 de lei pe an[15].

În bugetul pentru exercițiul financiar 1 aprilie 1904 – 1 aprilie 1905 erau prevăzuți doar 20 de lei pentru repararea împrejmuirii curții bisericii și pentru întreținerea curățeniei. Documentele consemnează că lăcașul de cult rămânea închis[16].

Conștientă de dificultățile tehnice pe care le presupunea restaurarea, epitropia a inițiat, în martie 1904, demersurile necesare întocmirii documentației de specialitate. Printr-o adresă înaintată Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, se solicita trimiterea unui arhitect din cadrul Administrației Casei Bisericii, care să întocmească planul și devizul lucrărilor. În motivarea cererii se arăta că în Tecuci nu exista un

specialist capabil să realizeze o asemenea lucrare, iar epitropia își asuma cheltuielile de deplasare și onorariul acestuia[17].

Ministerul a răspuns la 24 martie 1904, comunicând că intervenise pe lângă Primăria Tecuci pentru desemnarea arhitectului comunal, căruia urma să-i fie încredințată întocmirea planului și a devizului necesare restaurării[18].

În anii următori, situația a rămas neschimbată. Potrivit raportului primarului privind „administrația comunală” pe anul 1907, biserica catedrală continua să fie închisă, fiind „deteriorată din cauza vechimii”. Deși autoritățile dispuneau de suma de 31.890 de lei, estimările indicau că restaurarea necesita 45.000 de lei.

Primarul Iacob Albu aprecia că soluția potrivită era construirea unei noi biserici, „după un anume plan care să corespundă unei catedrale dintr-o capitală de județ”[19].

În primăvara anului 1917, Parohia „Sfântul Gheorghe” a întreprins demersurile necesare pentru obținerea aprobării executării unor lucrări de demolare parțială a edificiului. La 10 martie, parohul bisericii a înaintat Protoieriei Tecuci o copie a procesului-verbal al epitropiei, încheiat în ședința din 6 martie 1917, prin care solicita sprijinul acesteia pentru transmiterea către Episcopia Romanului a cererii de autorizare a lucrărilor propuse[20].

În raportul adresat Episcopiei Romanului la 11 martie 1917, protoiereul Nicolae Conduratu arăta că epitropia Parohiei „Sfântul Gheorghe” solicita aprobarea pentru „ridicarea pridvorului și coborârea turlei bisericii «Sf. Gheorghe», care ambele amenință să cadă din cauza igrasiei și putreziciunii ce le-au cuprins, biserica fiind închisă de peste 20 de ani”[21]. Totodată, protoiereul preciza că verificase personal starea edificiului și considera întemeiată cererea formulată de epitropie, solicitând aprobarea acesteia din partea autorității eparhiale [22].

Răspunsul Episcopiei Romanului a fost comunicat la 15 martie 1917. Episcopul Theodosie aproba „ridicarea pridvorului și coborârea turlei bisericii «Sf. Gheorghe» din Tecuci, care amenință să cadă, din pricina putreziciunii, precum și întrebuințarea materialului ce se va găsi bun”[23].

Doi ani mai târziu, în 1919, lăcașul de cult a fost demolat în întregime, iar protopopul Nicolae Conduratu a luat inițiativa „refacerii bisericii din temelie, după un plan nou”, constituind un comitet care urma să coordoneze realizarea acestui proiect[24].

Într-un apel lansat în toamna anului 1919, părintele arăta că vechea biserică „ajunsese în așa hal, că nu era numai o dovadă a nepăsării noastre, dar și un motiv ca străinii de lege și de neam să ne discute dragostea și grija față de instituțiile menite a cultiva și întări sufletul românesc, și aceasta nu mai putea dura în viitor”. În același timp, își exprima nemulțumirea că un prim apel adresat credincioșilor „nu a dat

peste tot rezultatul la care mă așteptam” și le adresa acestora „stăruitoare rugăminte ca personal să contribuiți și să colectați din casă în casă darul oricui”, pentru ca lucrările să poată începe cât mai curând.

Cu același prilej, se avea în vedere și construirea „unui cămin preoțesc, unde să funcționeze, în permanență, o bibliotecă ortodoxă, cu o vastă sală de citire pentru clerici, cum și suficiente camere pentru găzduirea preoților și cântăreților care vin la reședința județului”. Pentru realizarea acestui obiectiv, se solicita ca fondurile să fie strânse până la 1 ianuarie 1920, pentru a exista timpul necesar „întocmirii planului și a celorlalte lucrări”.

Totodată, se arăta că existau fondurile necesare pentru începerea lucrărilor, noua biserică urmând „a fi întemeiată în primăvara viitoare”, și că se intenționa încredințarea aceluiași antreprenor, atât a construirii bisericii, cât și a căminului, pe locul din curtea bisericii „Sfântul Gheorghe”, care este situat în centrul orașului”. Se considera că ar fi fost „o greșeală greu de reparat în viitor” dacă acest plan nu ar fi fost dus la îndeplinire[25].

Daniel Bradea, fragment din lucrarea în curs de apariție, *File din istoria bisericii tecucene*.

---

[1] Arhiva Protoieriei Tecuci, cutia nr. 40, Documente 1890, adresa Protoieriei Tecuci nr. 276 din 26 iulie 1890, adaos la suplica nr. 163 din 8 mai 1890.

[2] Ibidem, adresa nr. 276 din 26 iulie 1890.

[3] Ibidem, cutia nr. 47, Documente 1896–1897, dosarul nr. 21, adresa Protoieriei nr. 249 din 16 februarie 1896.

[4] Arhiva Protoieriei Tecuci, cutia nr. 51 – Documente 1898, filele 69-69v, adresa Episcopiei Romanului nr. 843 din 25 iulie 1898, înregistrată la Protoieria Tecuci la 27 iulie 1898 sub nr. 658.

[5] Ibidem, filele 69-69v, adresa Protoieriei Tecuci nr. 637 din 24 iulie 1898 către Episcopia Romanului.

[6] Ibidem, fila 71, adresa Episcopiei Romanului nr. 843 din 25 iulie 1898, înregistrată la Protoieria Tecuci la 27 iulie 1898 sub nr. 658.

[7] Ibidem, fila 71v, adresa Protoieriei Tecuci nr. 739 din 8 august 1898 către parohul Bisericii „Sf. Gheorghe” din Tecuci.

Înainte de suspendarea slujbelor, se pare că ultima ceremonie religioasă desfășurată în biserica „Sfântul Gheorghe" din Tecuci a avut loc duminică, 12 iulie 1898, la ora 18, când s-a celebrat căsătoria domnișoarei Eufrosina Divitari, descrisă de presă drept „mult gentila și drăgălașa", cu căpitanul Petru Ciocazan din Galați („Evenimentul", Iași,

anul VI, nr. 1573, 10 iulie 1898, p. 3). Momentul a fost consemnat și într-o relatare ulterioară: *„Eri la orele 6 p.m. s-a celebrat la cetedrala Sf. Gheorghe din Tecuci căsătoria d-rei Eufrosina Divitarii cu dl. căpitan Ciocazan din Galați. Toate urările noastre de noroc"* („Evenimentul", Iași, anul VI, nr. 1576, 14 iulie 1898, p. 2).

[8] SJAN Galați, fond Primăria orașului Tecuci, dosar nr. 36/1923, f. 6.

[9]*. „Universul",* anul 16, nr. 256, 27 septembrie / 9 octombrie 1898, p. 9.

[10]. Memoriu privind pisania catedralei Sf. Gheorghe, f. 2.

[11]. Ibidem, f. 2.

[12] Arhiva Protoieriei Tecuci, cutia nr. 60, *Documente 1903,* dosarul nr. 19/1903, f. 34.

[13]. „Adevărul", anul 11, nr. 5071, 11 septembrie 1903, p. 4.

[14] Arhiva Protoieriei Tecuci, cutia nr. 60, *Documente 1903*, dosarul nr. 19/1903, f. 78.

[15] Ibidem, ff. 90, 110.

[16] Ibidem, f. 72.

[17] Ibidem, f. 92.

[18] Ibidem, f. 93.

[19] Expunerea primarului Iacob Albu cu privire la administrația comunală pe anul 1907 (SJAN Galați, fond Prefectura județului Tecuci, dosar nr. 9/1875, ff. 115–116). Acest dosar cuprinde documente referitoare la istoria Tecuciului, din perioada 1749–1910, fiind însoțite de transcrierile acestora). În anul 1910, la Parohia „Sfântul Gheorghe" slujeau preotul stavrofor Ioan Andreescu, iconomul stavrofor Ioan Vasilescu, iconomul Stratulat Decuseară și diaconul Dimitrie Budescu („Biserica Ortodoxă Română", anul XXXIV, supliment, 1910, „Lista preoților și diaconilor din întreaga țară care constituie Colegiul Electoral pentru alegerea reprezentanților clerului mirean în Consistoriul Superior Bisericesc", p. 28–29).

[20] Arhiva Protoieriei Tecuci, cutia nr. 88, Documente 1917, dosarul nr. 5/1917, *Instrucțiuni, închideri și deschideri de biserici, condici de milă pe anul 1917*, adresa Parohiei „Sfântul Gheorghe" din Tecuci nr. 6 din 10 martie 1917.

[21] Așa cum am arătat anterior, Biserica „Sfântul Gheorghe" din Tecuci fusese închisă în baza Ordinului episcopal nr. 843 din 25 iulie 1898, dispoziția fiind comunicată parohului prin adresa Protoieriei Tecuci nr. 739 din 8 august 1898.

[22] Arhiva Protoieriei Tecuci, cutia nr. 88, Documente 1917, dosarul nr. 5/1917, *Instrucțiuni, închideri și deschideri de biserici, condici de milă pe anul 1917*, adresa Protoieriei Tecuci nr. 141 din 11 martie 1917.

[23] Ibidem, adresa Episcopiei Romanului nr. 160 din 15 martie 1917, înregistrată la Protoierie sub nr. 359 din 18 martie 1917

[24]. SJAN Galați, fond Primăria orașului Tecuci, dosar nr. 41/1919, ff. 23, 27.

[25] Arhiva Protoieriei Tecuci, cutia nr. 91, Documente 1919, *Dosar hirotonii, hirotesii, numiri de cântăreți și destituiri, decese*.